

תרגום השבעים

[מסכת מגילה דף ט' עמודים א' - ב']

מעשה בתלמי המלך שכינס שבעים ושנים זקנים, והכניסן בשבעים ושנים בתים, ולא גילה להם על מה כינסן. ונכנס אצל כל אחד ואחד ואמר להם: כתבו לי תורת משה רבכם. נתן הקב"ה בלב כל אחד ואחד עצה, והסכימו כולן לדעת אחת. וכתבו לו 'אלהים ברא בראשית', 'אעשה אדם בצלם ובדמותי', 'ויכל ביום הששי, וישבות ביום השביעי', 'זכר ונקבה בראו', ולא כתבו בראם, 'הבה ארדה ואבלה שם שפתם', 'ותצחק שרה בקרוביה', 'כי באפס הרגו שור וברצונם עקרו אבוס', 'ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על נושא בני אדם', 'ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים ובשאר ארצות ארבע מאות שנה', 'וישלח את זאטוטי בני ישראל', 'ואל זאטוטי בני ישראל לא שלח ידו', 'לא חמד אחד מהם נשאתי', 'אשר חלק ה' אלהיך אתם להאיר לכל העמים', 'וילך ויעבוד אלהים אחרים אשר לא צויתי לעובדם', וכתבו לו 'את צעירת הרגלים', ולא כתבו לו 'ואת הארנבת', מפני שאשתו של תלמי ארנבת שמה, שלא יאמר שחקו בי היהודים והטילו שם אשתי בתורה.

רש"י

תלמי - מלך מצרים היה.
אלהים ברא בראשית - את השמים, שלא יאמר בראשית שם הוא, ושתי רשויות הן, וראשון ברא את השני.
אעשה אדם - שמכאן פקרו המינין לומר שתי רשויות הן ...
ויכל ביום הששי - שלא יאמר אם כן עשה מלאכה בשבת, דהא כתיב ויכל ביום השביעי ...
זכר ונקבה בראו ולא כתבו בראם - דמשמע שני גופין ברא, כל אחד זכר ונקבה שני פרצופין, לכן כתבו בראו, שכך נברא אדם בשני פרצופים.
בקרוביה - שלא יאמר על אברהם לא הקפיד דכתיב ויצחק, ועל שרה הקפיד, לפיכך כתבו בקרוביה, לומר: אברהם בלבו, והיא אמרה בקרוביה.
נושא בני אדם - דמשמע גמל, שלא יאמר משה רבכם לא היה לו סוס או גמל.
הרגו שור - שלא יאמר רצחנים היו אבותיכם, שהרי אביהם מעיד עליהם שהם הרגו איש.
ובשאר ארצות - שלא יאמר שקר כתוב בתורה, שהרי קהת מיורדי מצרים היה וכשאתה מונה שנותיו של קהת ושנותיו של עמרם ושנותיו של משה כולן אין מגיעות לארבע מאות שנה, כל שכן שהרבה משנות הבנים נבלעין בתוך שנות האבות, אלא שמנה הכתוב מיום שנגזרה גזירת גלות מצרים בין הבתרים, ומשם עד שנולד יצחק שלשים שנה, ומשנולד יצחק עד שיצאו ישראל ממצרים ארבע מאות שנה, צא מהם ששים של יצחק ומאה ושלושים שחיה יעקב כשבא למצרים - נשאר מאתיים ועשר ...
זאטוטי - לשון חשיבות, אבל נערי לשון קטנות, ויאמר: גרועים שלכם שלחתם לקבל פני שכינה.
לא חמד אחד מהם נשאתי - שלא יאמר חמור לא לקח, אבל חפץ אחר לקח.
להאיר לכל העמים - שאם לא כן, יאמר: בן נח מותר בעבודה זרה.
אשר לא צויתי לעובדם - שאם לא כתבו לעובדם משמע אשר לא צויתי שיהיו, ויאמר אם כן אלהות הן שעל כורחו נבראו.
וכתבו - במקום ואת הארנבת ואת צעירת הרגלים, לפי שידיה קצרות וקטנות מרגליה.

"בשמונה בטבת - נכתבה התורה יונית בימי תלמי המלך,

והחושך בא לעולם שלושה ימים" [מגילת תענית].

עבודה

1. תלמי המלך:

- א. על איזו מדינה מלך?
 - ב. לאיזה עם השתייך תלמי המלך? [העזר בציטוט ממגילת תענית!]
2. כמה חכמים כינס תלמי המלך? ומדוע לא גילה להם על מה כינסם?
3. מה התכוון תלמי המלך בדבריו לזקנים "כתבו לי תורת משה רבכם"?
4. חז"ל מתיחסים לתרגום השבעים בצורה שלילית ביותר.
נסה להסביר על פי המסופר בגמרא, מדוע ביקש תלמי לתרגם את התורה ליוונית, ומה היתה הכוונה השלילית בדבר?
5. כיצד ידעו חכמי אותו הדור שכוונתו של המלך היתה שלילית, אולי התכוון המלך דוקא לטובה?
6. מהי כוונת הגמרא: "נתן הקב"ה בלב כל אחד עצה והסכימו כולן לדיעה אחת"
[2 פירושים]?
7. מה היתה יכולה להיות התוצאה של שינויים בכתובה בין הזקנים, ומה היה נגרם על ידי כך לעם ישראל?
8. האם ניתן להגדיר את מה שקרה כנס, מדוע?
9. מדוע מגדירים חכמים את יום תרגום התורה ליוונית כיום חשוך, מדוע דוקא הביטוי חושך מתאים לאירוע זה?
10. קרא את המשל והנמשל שלפניך וענה על השאלות:
משל למה הדבר דומה? לאריה שניצוד וכלאוהו בסוגר (בכלוב). לפני שנכלא היו הכל יראים מפניו ובורחים, עכשיו הכל באים ומציצים בו ואומרים: היכן גבורתו של זה?
הנמשל: כל התורה, כל זמן שהיא נתונה ביד ישראל ומתפרשת על ידי חכמי בלשונה, לשון הקודש, הכל חרדים מפניה ומתייראים להטיל בה דופי. אפילו בן נכר שחשקה נפשו בתורה, אף הוא לא היה לו מגע עם התורה עד שנכנס תחילה תחת כנפי השכינה ומדבר בלשון הקודש ומבין טעמי תורה. כיון שכלאו את התורה בתרגום יווני, כאילו ניטלה יראתה ממנה, וכל הרוצה בא ומציץ בה, וכל הרוצה לפגום, בא ופוגם.
- א. למי המשילו חכמים את הארי הכלוא?
 - ב. מדוע הארי חופשי לפני תרגום התורה ליוונית ומדוע הוא כלוא לאחר התרגום?
 - ג. מדוע משתמש המשל דוקא באריה, ולא בשועל שבו משתמשים רוב מושלי המשלים?